

5 - Waverveen

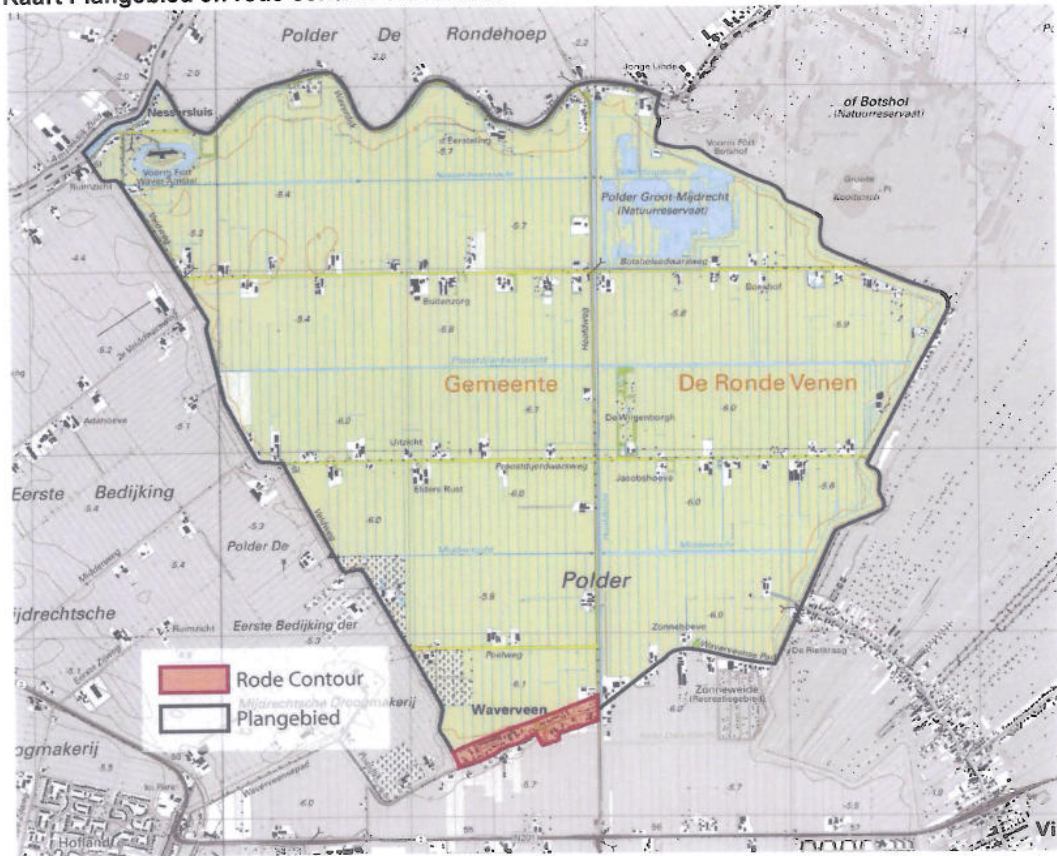
Inleiding

De kernen De Hoef en Waverveen nemen een speciale positie in de Landschapsnota in. Vanuit het kernenbeleid wordt veel waarde gehecht aan de unieke identiteit van elk van de kernen. De kernen De Hoef en Waverveen worden beide gekenmerkt door kleinschaligheid en een sterke verbondenheid met het buitengebied. De positie van De Hoef en Waverveen in het buitengebied is met name van grote landschappelijke impact. De belangrijkste landschappelijke kenmerken en waarden van Waverveen worden daarom apart in bijlage 5 van de Landschapsnota beschreven.

Ligging en plangebied

Het plangebied 'Waverveen' is de polder Groot Mijdrecht Noord, aan de oostzijde begrensd door de Vinkeveense Plassen, aan de noordzijde de Oude Waver en Botshol, westelijk de polder Tweede Bedijking en aan de zuidzijde de kern Waverveen met in het verlengde het Waverveense Pad. Het is de meest noordelijke droogmakerij en ook de diepst gelegen. De Hoofdweg vormt de centrale ontsluitingsweg. Het plangebied bestaat uit de kern Waverveen (rode contour) en drie clusters van bebouwing in verschillende groottes: Nessersluis, Gemaal einde Hoofdtocht en nabij de kruising Botsholse dwarsweg-Hoofdweg. Woningen en bedrijven zijn verder te vinden aan de omringende dijken en langs de polderwegen.

Kaart Plangebied en rode contour Waverveen

Landschap en bebouwing na 1600

Vervening en droogmaking

Het landschap veranderde vanaf 1600 drastisch door de vervening en turfwinning ten behoeve van Amsterdam. Waverveen werd een dijkdorp in een watervlakte, dat bij de Franse inval in 1672 werd platgebrand. De grote plassen slokten steeds meer land op. Een overheidsmaatregel uit 1790 koppelde een verveningsvergunning aan een verplichting tot bedijking en droogmaking. Groot Mijdrecht was de laatste veenplas die werd drooggemalen (1880) en ook de grootste. Waverveen kwam verhoogd in het omringende drooggemaakte land te liggen.

Sinds die tijd is het beeld van de waterhuishouding in Groot Mijdrecht Noord weinig veranderd. Via een hoofdtocht midden door het gebied wordt het overtollige water via de Oude Waver op de Amstel uitgeslagen. Een gelijkmatig stelsel van dwarstochten deelt het land in parten op. De maatvoering van de watergangen en dus de percelen verraadt een moeizame afwatering. De in de 17^e eeuw drooggemaakte Beemster en ook de 19^e eeuwse Haarlemmermeer zijn veel royaler van opzet.

Vanaf de oplevering van de droogmakerij Groot Mijdrecht is de drooglegging een punt van aandacht. Het gaat om het hoogteverschil tussen maaiveld en slootpeil, gekoppeld aan hoge kweldruk, waardoor het gemaal continu moet draaien. Dit bleek al een onverwacht groot probleem vlak na de drooglegging. Het gemaal had te weinig capaciteit, het land bleef te nat, gaf hoge polderlasten, tegenvallende opbrengsten en failliete grondeigenaren. Nieuwe machines in het gemaal en enige vergroting van de waterberging (1907) waren niet afdoende. De problemen zijn rond 1964 definitief opgelost met de bouw van een nieuw gemaal, versterking van de ringdijken en het opnieuw verbreden van diverse watergangen. Zorgpunten blijven de bodemdaling en de brakke kwel.

Landgebruik

Het landgebruik is in hoofdzaak grasland in een rationele strokenverkaveling met vaste maten. Op de meer kleiige gronden in het westelijk deel bevinden zich ook fruitteeltbedrijven. Waverhoek is een natuurgebied van circa 60 hectare in het noordoostelijk deel.

De populieren op de noordelijke en oostelijke ringdijk zijn rond 1990 gekapt in het belang van een veilige waterkering. Sommige polderwegen bevatten boombeplanting, andere weer niet, of gedeeltelijk.

Bebouwing en voorzieningen

Waverveen is een dijkdorp in een open landschap, dat als geheel een landmark kan worden genoemd. De huidige neogotische kerk dateert uit de 18^e en 19^e eeuw en is een gemeentelijk monument met een gedeeltelijk rijksmonumentaal interieur. De eerste kerk van Waverveen is omstreeks 1600 gebouwd. De hoogte en grootte van de huidige kerk, gerelateerd aan de hoogte van het omringende geboomte, maakt dat de kerk geen opvallend gebouw in het landschap is.

Binnen de rode contour van de kern Waverveen is in 2011 plan Kreekrug gerealiseerd met 30 woningen. Net als de oudere nieuwbouw aan de Selijnsweg zijn dit clusters, of complexen van woningen die afwijken van de traditionele bebouwing. Ze worden gekenmerkt door een eigen ontsluitingsweg en bebouwing aan de zuid- of noordrand van het bouwperceel. Hierdoor vallen de nieuwere complexen meer op in het landschap, dan de traditionele bebouwing op grote percelen, omdat ze erfbeplantingen missen. Buiten de kern Waverveen is alle andere bebouwing van na 1880. Opvallende bouwwerken zijn de forten van de Stelling van Amsterdam. Tussen 1883 en 1914 werd deze verdedigingslijn rond de hoofdstad aangelegd. De Amstel, Oude Waver en Winkel waren onderdeel van de hoofdweerstandslijn. Hierlangs kwamen op regelmatige afstanden forten, waarvan fort Waver-Amstel en Botshol aan de noordgrens van de polder liggen.

In 2008 sloot basisschool De Polder trots, omdat het aantal vereiste leerlingen niet werd gehaald. De school bestond op dat moment 125 jaar.

De polder bevat diverse agrarische multifunctionele bedrijven en ook andersoortige bedrijven. Er zijn geen sport -en winkelvoorzieningen.

Beleid en ontwikkelingen

Bodemdaling, kwel en nieuwe natuur

Vrijwel gelijktijdig met de eerste aanleg van natte natuur in Waverhoek (2007) werd er opnieuw nagedacht over de waterproblematiek in de polder. De slechte kwaliteit van het uitgemalen water, de kwetsbaarheid van de historisch gegroeide waterhuishouding en de eindigheid van voldoende drooglegging voor de landbouw, waren redenen voor de provincie om in 2007 te kiezen voor het onder water zetten van Groot Mijdrecht Noord. Onvoldoende financiële middelen en tegenstand van de bevolking hebben de provincie van dit besluit doen terugkomen, waarbij de natuurvariant van plan De Venen en herijkt plan De Venen (2007) weer in beeld kwam.

De plannen voor nieuwe natuur in het oostelijk deel zijn tussen 2009 en 2012 besproken met de bevolking. Dit resulteerde in 2012 in het Pact van Polder trots. Het plan bestaat uit de aanleg van enige moerasblokken (75 ha) omgeven door kaden, waarachter bloemrijk grasland. Particulier natuurbeheer is een mogelijkheid om de natuurdoelen te halen op de graslanden. In verhouding tot de huidige situatie wordt de bodemdaling in de moerasblokken tot stilstand gebracht. Er wordt iets minder water weggepompt en de moerasblokken leveren een bijdrage aan de te realiseren waterberging. Het probleem met de brakke kwel die de boezem belast blijft bestaan. Oplossingen hiervoor worden gezocht in het Deltaprogramma, deelprogramma Zoet Water.

Natura 2000

Groot Mijdrecht Noord ligt voor een deel binnen de externe werking van het Natura 2000 gebied Botshol. Natura 2000 is een Europees netwerk van waardevolle, te beschermen natuurgebieden. De bescherming is gebaseerd op strenge normen, bijvoorbeeld als het gaat om stikstofdepositie. Als gevolg van deze normen moeten ontwikkelingen in de (wijde) omgeving van de Natura 2000-gebieden getoetst worden aan de gevolgen voor het Natura 2000-gebied. Dit wordt externe werking genoemd. De gemeente streeft ernaar om de externe werking van deze gebieden tot een minimum te beperken. Het betreft echter complexe regelgeving, zodat de speelruimte voor de gemeente beperkt is. Niet alleen agrarische bedrijven kunnen onder de externe werking vallen. Ook kan gedacht worden aan de recreatieve ontwikkelingen rond de Vinkeveense Plassen die onder deze invloedssfeer vallen. Beheersplannen voor Natura 2000 gebieden bevatten (gaan bevatten) een sociaaleconomische paragraaf, waarin de effecten in beeld zijn gebracht en wordt aangegeven hoe hiermee wordt omgegaan. Botshol is het binnen de gemeente liggende Natura 2000-gebied. Gedeputeerde Staten zijn eindverantwoordelijk. De provincie maakt het beheerplan samen met eigenaren, omwonenden, Natuurmonumenten, het waterschap Amstel, Gooi en Vecht en de gemeente. In dit plan wordt beschreven welke doelen of soorten van flora- en fauna behouden moeten blijven of ontwikkeld moeten worden en welke maatregelen dit vraagt. Van het beheersplan voor Botshol was al een concept gereed. Het wordt aangepast vanwege de PAS (Programmatische Aanpak Stikstof). De PAS moet 1 januari 2014 ingaan. Daarna kan het beheersplan voor Botshol worden afgerond en met het gebied worden besproken.

Overzicht Natuur

Het provinciale natuurbeheerplan 2013 beschrijft alle natuurtypen, waaronder het agrarisch natuurbeheer in het westelijk deel van de polder (zie onderstaande uitsnede uit het provinciaal natuurbeheerplan 2013).

Waterberging

Het Waterbeheerplan 2010-2015 (Hoogheemraadschap Amstel, Gooi en Vecht), geeft aan dat er in Groot Mijdrecht een waterbergingsopgave ligt van 20 ha, om te voldoen aan het klimaatscenario 2050. Dit is het klimaatscenario waarmee wordt gerekend bij het bepalen van wateroverlast gerelateerd aan het grondgebruik. Wateroverlast houdt in dat er water op het land of in straten kan komen te staan als gevolg van hevige regenval. Elke polder is apart getoetst of de hoeveelheid oppervlaktewater de toekomstige hogere pieken in neerslag kan verwerken. In Groot Mijdrecht is dat niet het geval.

Het is de bedoeling deze bergingsopgave te realiseren binnen de nieuw te ontwikkelen natuur in de oostelijke delen van deze polder en door het verbreden van watergangen.

Waterkeringen

Groot Mijdrecht Noord wordt door dijken omgeven. Het meest belangrijk zijn de keringen langs de Oude Waver, Botshol en Vinkeveense Plassen. De hoogte en stabiliteit van deze dijken is van groot belang voor de veiligheid en bescherming tegen overstromingen. Het Waterbeheerplan stelt dat de door de provincie aangewezen genormeerde boezemkaden (secundaire waterkeringen) in 2015 zijn getoetst en zo nodig verbeterd. De kering langs de Oude Waver is recent verbeterd.

Als gevolg van hun functie gelden er voor waterkeringen speciale regels bij ruimtelijke ontwikkelingen en beheer. Dit is van toepassing op de kernzone van de dijk en aangrenzende beschermingszones. Regelgeving is te vinden in het bestemmingsplan Buitengebied en in de Keur van het Hoogheemraadschap.

Waterkwaliteit

Door de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) heeft Nederland een resultaatverplichting voor het bereiken van de gewenste waterkwaliteit en ecologie van grond- en oppervlaktewatersystemen. Voor grote wateren of watersystemen, de zogenaamde waterlichamen, zijn hiertoe bindende doelen opgesteld. In 2009 heeft het waterschapsbestuur het KRW-deel van het waterbeheerplan vastgesteld. Beschreven wordt hoe in 2015 de chemische en ecologische doelen in de waterlichamen gehaald zullen gaan worden. Binnen de polder geldt dat voor de Hoofdtocht. Gestreefd wordt naar het uitbreiden van natuurvriendelijke oevers, wat al gebeurd is ter hoogte van Waverhoek. Het Deltaprogramma, deelprogramma Zoet Water, moet een oplossing vinden voor het brakke uitslagwater van Groot Mijdrecht..

Het gemeentelijke verbreed rioleringsplan (2012) geeft richtlijnen en normen voor het omgaan met hemelwater, afvalwater en grondwater bij (her)ontwikkelingen en renovaties. Zo zijn er normen opgenomen voor ontwateringsdiepten van de diverse gebruiksfuncties binnen de bebouwde kom, maar ook daarbuiten, zoals wegen, kampeerterreinen en sportvelden.

Bouwlocaties

De locatie van basisschool De Poldertrots biedt mogelijkheden voor de nieuwbouw van woningen. In de kern Waverveen is binnen de rode contour alleen nog nieuwbouw mogelijk op bestaande bouwvlakken (sloop en nieuwbouw). Voor het realiseren van een identiek plan als Kreekrug, met het bebouwen van agrarische grond, biedt de rode contour geen ruimte.

Stelling van Amsterdam

Fort in de Botshol

Dit fort heeft een nadrukkelijke natuur- en landschapsfunctie, die past bij een Natura 2000-gebied. Het is een aarden fort. De landschappelijke beleefbaarheid van het fort en het omliggende linielandschap in het grotere geheel van de Stelling van Amsterdam mag niet worden aangetast. Economische en sociaal-maatschappelijke ontwikkelingen in dit fort zijn wenselijk, wanneer deze passen bij de cultuurhistorische waarden, de duurzame instandhouding waarborgen en bijdragen aan de recreatieve belevingswaarde van het fort en de Stelling van Amsterdam.

Fort Waver-Amstel

Economische en sociaal-maatschappelijke ontwikkelingen in dit fort zijn wenselijk, wanneer deze passen bij de cultuurhistorische waarden, de duurzame instandhouding waarborgen en bijdragen aan de recreatieve belevingswaarde van het fort en de Stelling van Amsterdam. Dit kan tot uiting komen door een openbaar karakter. De mogelijke natuurwaarden van dit fort zijn binnen de wettelijke kaders ondergeschikt aan de cultuurhistorische, landschappelijke en recreatieve waarden die het fort heeft als onderdeel van de militaire linie van de Stelling van Amsterdam.

Recreatie

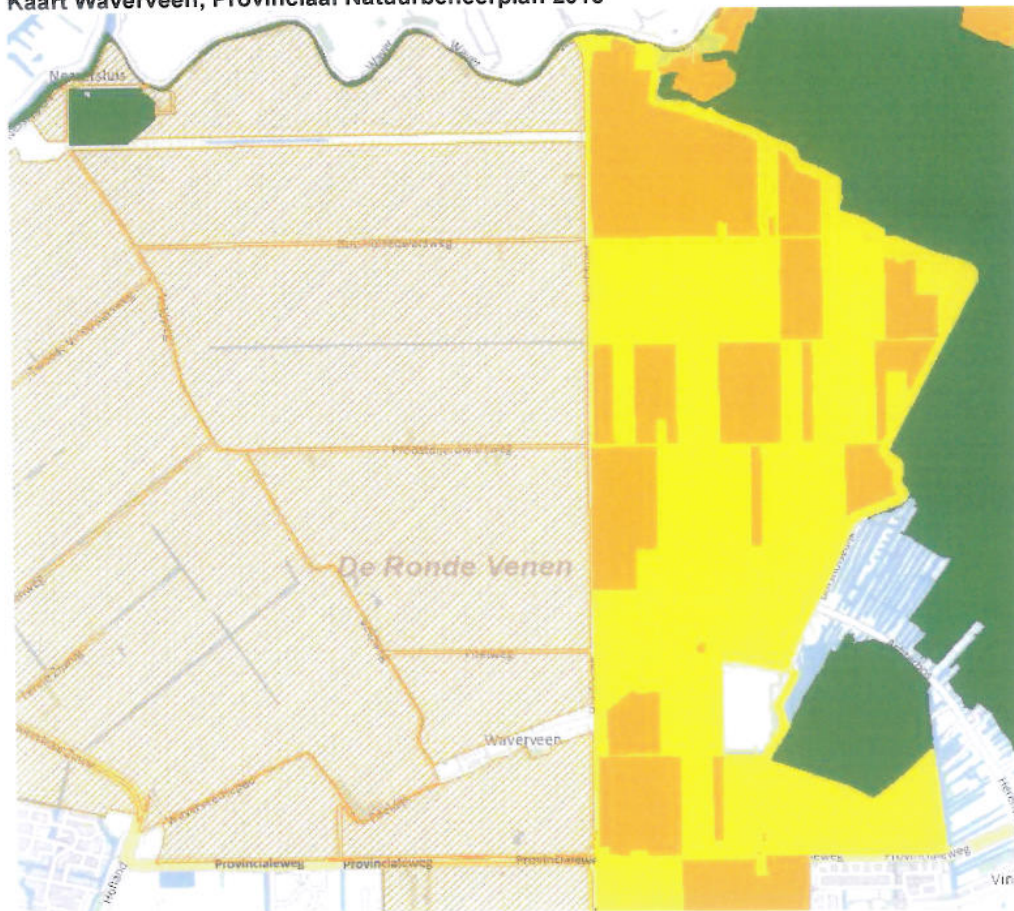
Het westelijk deel van de polder is landbouwkerngebied, het oostelijk deel een natuurgebied in ontwikkeling. In het landbouwkerngebied zijn diverse agrarische bedrijven die recreatie in hun bedrijfsvoering hebben opgenomen (kamperen, trekkershutten). In het natuurgebied worden geen recreatieve paden aangelegd. Wel kan er rond het bestaande natuurgebied Waverhoek gewandeld worden. Dit gebied is boven verwachting aantrekkelijk voor verschillende vogelsoorten en trekt veel vogelaars. De dijken en wegen rond de polder zijn onderdeel van het Groene Netwerk. In het oostelijk deel ligt een naturistenterrein van de Haagse Lichtbond. Verder kunnen de forten een bijdrage leveren aan een vergroting van de recreatieve beleving van de polder. Dit doet ook de veerpont bij Nessersluis. De pont en de voet-fietsbrug over de Waver, aan de achterkant van fort Waver-Amstel, zijn twee verbindingen die Groot Mijdrecht Noord heeft met de 'Amsterdamse regio', die ook zichtbaar is als vanaf de Waverdijk naar het noorden wordt gekeken.

Bepantingen

De Rondeveense droogmakerijen zijn open gebieden met een lage ligging en een rationele verkaveling van wegen en watergangen. Ze worden van elkaar gescheiden door hoger gelegen dijken en of vaarten. Er is sprake van een fijnere verkaveling dan in een droogmakerij als de Beemster. Langs de wegen liggen de bouwvlakken met erfbeplanting. De relatief dichte verkaveling zorgt ervoor dat de erfbeplantingen als groene blokken de polders structureren. Dit is goed te zien in de Eerste en Tweede Bedijking. Wegbeplantingen hebben hier geen toegevoegde waarde (ook de omlegging N201 blijft onbeplant). De eenvormigheid in landgebruik, bijna geheel grasland, draagt bij aan de identiteit van grasland en bouwvlakken. Het minst zichtbaar is dit in de Derde Bedijking, met een gevarieerd landgebruik van grasland, akkerbouw en (glas)tuinbouw. Hier dragen wegbeplantingen wel bij aan het zichtbaar maken van de rationele verkaveling; de erfbeplantingen doen dit in onvoldoende mate. Voor Groot Mijdrecht Noord geldt dat alle bouwvlakken met erfbeplanting gehandhaafd blijven en het grondgebruik in hoofdzaak grasland blijft. Wegbeplantingen hebben dan geen toegevoegde waarde, afgezien van de kruispunten met de Hoofdweg (bomen over 100 m lengte laten zien dat een kruispunt nadert). Het oostelijk deel krijgt te maken met geringe wijzigingen van het maaiveld als gevolg van de

moerasblokken. De structuur met wegbeplantingen hoeft niet te worden geaccentueerd door deze wijzigingen.

Kaart Waverveen, Provinciaal Natuurbeheerplan 2013

Uitsnede uit provinciaal Natuurbeheerplan 2013

Donkergroen vlak: bestaande EHS-natuur

Oranje vlak: gerealiseerde nieuwe EHS-natuur (aangekocht en ingericht of alleen aangekocht)

Geel vlak: nieuwe EHS-natuur (niet aangekocht en niet ingericht, alleen begrensd)

Niet binnen EHS:

Oranje arcering: agrarisch natuurbeheer – weidevogelgebied

Kaart Toekomstvisie Groot Mijdrecht Noordoost, Pact van Poldertrots 2012

